

Vorming voor lokale besturen rond BURGERPARTICIPATIE VANDAAG
Met Prof. Bram Verschuere
Donderdag 1 december 2022 (10 - 12u.) via Teams

Ter info: 67 deelnemers volgden deze vorming.

Organisatie: Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen vzw, met steun van de Provincies Oost-Vlaanderen en Antwerpen.

A. WELKOM!

Het is te merken aan het aantal deelnemers aan deze lezing vandaag: nadenken over de beste of nieuwe vormen van participatie is in. Heel wat lokale besturen zoeken naar interessante inzichten en goede praktijken.

De Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen is een koepelvereniging die als kernactiviteit een lerend netwerk van burgergroepen coacht, bestaande uit dorpsraden en bewonersplatformen die zich voor de leefbaarheid van hun dorp inzetten. VVDB richt zich ook tot lokale besturen opdat zij samen met burgergroepen aan participatie en leefbaarheid werken. Verder staat VVDB ook met de provinciale en de Vlaamse overheid in contact, alsook met concullega's die de werking mee vooruit helpen. VVDB is tot slot ook actief op het Europese vlak en wisselt daar uit met soortgelijke verenigingen.

Het dorpenbeleid van Provincie Oost-Vlaanderen (Joke Batsleer)

Bekijk de presentatie. Maak kennis met de 2 beleidsinstrumenten, aangeboden via het omgevingscontract aan de Oost-Vlaamse lokale besturen.

1. *Trek het landschap je dorp in* (cocreatief project met een kerngroep van burgers, ambtenaar en landschapsarchitect; [bekijk ook deze video](#)).
2. *De Buurtenmonitor*, lees [de folder](#).

Lees [meer info over het omgevingscontract](#).

Contact: dorpdynamiek@oost-vlaanderen.be

Het dorpenbeleid van Provincie Antwerpen (Katleen Verhaert)

Met VEERKRACHTIGE DORPEN wil de provincie de krachten van burgers en lokale besturen bundelen.

Bekijk [de presentatie](#) en laat je [inspireren](#).

Contact: Dorpen@provincieantwerpen.be

B. DE LEZING

Prof. Bram Verschuere inspireert ons vanuit zijn onderzoeksveld. Hij is bestuurskundige aan UGent. Hij doet onderzoek naar en geeft les over de organisatie van de overheid in brede zin.

1. Conceptuele duiding

Schets van 4 bestuurlijke paradigma's gedurende opeenvolgende periodes in de geschiedenis. Waar een bestuur/overheid voor staat, wat ervan verwacht wordt, varieert sterk. Burgers hebben telkens andere rollen per paradigma. Ze worden van kiezer tot klant tot participant en coproductent.

Participatie van burgers: burgers hebben verschillende verwachtingen naar de overheid toe!

Participatie kan in vele vormen en er zijn belangrijke verschillen.

- Sommige vormen zijn vastgelegd binnen het decreet lokaal bestuur, andere situeren zich daarbuiten. Sommige zijn klassiek, andere nieuw soortig (zoals burgerpanel te Gent).
- We onderscheiden ook aggregatieve en deliberatieve vormen (elke burger heeft 1 stem versus burgers zitten aan tafel om van gedachten te wisselen).
- Belangrijk ook: wat is de macht van de burger in het participatieproces (= trap op de participatieladder)?

De meeste lokale democratieën werken met het representatieve model dat een participatief laagje meekreeg. Dit is ook wat burgers het liefst willen.

Maar er is een kloof tussen reële en gewenste inspraak. Veel groepen die meer willen participeren (vrouwen, jongeren, iets lager opgeleiden...), zijn net minder aanwezig bij de feitelijke participatie.

2. Positie van de ambtenaar

Ook de rol van de ambtenaar vraagt andere skills volgens de paradigma's. **3 rollen zijn belangrijk: die van adviseur, manager en facilitator.** In een veranderende democratie waarbij de burger meer inspraak krijgt, ontstaan er dilemma's binnen en tussen die rollen. Hiermee kun je omgaan als ambtenaar door **coping strategieën** in te zetten.

3. Legitimiteit en resultaten

Als de burger het niet eens is, kan dat verschillende oorzaken hebben. **Het is erg belangrijk goed voeling te houden met de burgers**, te weten wat bij hen leeft. Het is eigen aan de democratie om te zoeken naar een meerderheid (= aggregatieve verhaal). Maar het is ook belangrijk een poging te doen om naar consensus te evolueren, bv. te leren van elkaar tijdens debat en tijdens het proces dan de eigen standpunten bijsturen.

Bij een grootschalig onderzoeksproject van UGent zijn momenteel meer dan 4000 Vlamingen betrokken: burgers, politici, lokale ambtenaren en vertegenwoordigers van het lokaal middenveld. Daaruit blijkt over alle respondenten dat het 'meebeslissingsscenario' het meest wordt gewaardeerd. **Mensen willen samen beslissen!** Dit moet wel genuanceerd. Er zijn bv. meer burgers en middenveldorganisaties voor 'zelf beslissen' dan politici en ambtenaren. **Hybride vormen van democratie waarbij gemeentebestuur en burgers samen beslissen, geven goede scores voor inspraak, transparantie én effectiviteit.**

4. Motivaties van burgers, wie participeert met een overheid en waarom?

Participatie en democratische innovatie maken opgang. Burgers krijgen dus meer gelegenheden om het beleid te beïnvloeden. **Maar de competenties en middelen zijn niet gelijk verspreid over de bevolking.** Er is een kloof (de *participation-gap*) tussen mensen die economisch zwakker of sterker staan. Die kloof groeit wanneer participatie complexer en veelvuldiger wordt.

Uitnodiging aan lokale besturen: besteed veel zorg aan het betrekken van alle groepen in de samenleving!

Hoe meer participatie, hoe beter de kwaliteit van de overheid, tenzij er ongelijkheid binnentreedt.

Dus veel participatie is OK, op voorwaarde dat je ervoor zorgt dat iedereen aan boord is, dat je alle stemmen van de samenleving kunt meenemen!

Onderzoek (van o.a. Prof. Trui Steen) leidde tot een omvattend model met 7 redenen om al dan niet te participeren. Daarbij zijn betrokkenheid, mate van competentie, vertrouwen hebben in de overheid, de sociaal-economische situatie, het sociaal kapitaal (middenveld) en persoonlijke motivatie belangrijk. **Houd dus rekening met de diversiteit van de deelnemers!**

Zet in op **incentives, informatie en communicatie om moeilijk bereikbare, kwetsbare mensen toch mee te laten participeren.** Bouw omkadering uit en benadruk het belang van het topic. Bouw voldoende concrete operationele zaken uit (kan informatie over het topic zijn, maar bv. bij digi-referenda dat mensen ook analoog kunnen stemmen).

Het blijft uiteraard de autonomie van de mensen om te beslissen of ze meedoen of niet.

Vanuit het publiek geeft **Ellen Baert** hierbij nog dit mee: ga naar de mensen toe (outreaching werken), verlaag zelf zoveel mogelijk de drempel. Bekijk ook deze [nota van Vlaanderen Vrijwilligt](#).

En Roman Cluytens van VVSG verwijst naar:

- [interessante publicatie vzw de zuidpoort](#) over het betrekken van kwetsbare burgers. De Zuidpoort vzw - Kookboek *Download hier ons recept*. De meeste ingrediënten liggen wellicht in je voorraadkast (vertrouwen, inleving, voorbereiding, ...).
- [Handleidingen, praktijkvoorbeelden](#) enz. van VVSG.

5. Rol van het middenveld

Participatie is al heel lang geïstitutionaliseerd, het krijgt alleen een andere vorm. De klassieke adviesraden bestaan bv. al heel lang.

Sommige middenveldorganisaties hebben voorkeur voor de klassieke systemen (o.a. lokale verkiezingen en klassieke adviesraden), andere zien liever geïndividualiseerde manieren van besluitvorming (burgerpanels, burgerbegrotingen, ...).

Het lokale middenveld kijkt dus ook verschillend naar participatie!! Het kan zowel een remmende als een faciliterende factor vormen bij participatie.

Bekijk het [UGent-onderzoeksproject over 'veranderende lokale democratie'](#).

Belangrijkste besluiten bij deze lezing over participatie van burgers vandaag

- Burgers hebben verschillende verwachtingen naar de overheid toe.
- Burgers en overheid werken liefst en best samen.
- De ambtenaar moet vandaag 3 belangrijke rollen combineren: die van adviseur, manager en facilitator.
- Probeer burgers te laten luisteren naar/te doen leren van elkaar! Zo kunnen ze hun mening bijstellen en kan een grotere consensus bereikt worden.
- Veel participatie is OK op voorwaarde dat je ervoor zorgt dat iedereen aan boord is, ook de groepen die minder geneigd zijn tot deelname.
- Het lokale middenveld is niet eensgezind. Het kijkt (net als individuele burgers) ook verschillend naar participatie. Dit kan zowel een remmende als een faciliterende factor zijn.